

персональних даних окремо регулюють правовідносини та створюють неоднозначність тлумачення норм.

Доступ до публічної інформації має бути безперешкодним, оскільки вона має економічну цінність як для держави, так і для зацікавленої сторони, але головним чином тому, що доступ до неї в будь-якому доступному форматі є конституційним правом кожного громадянина.

ФРОСІНЯК Руслан

*викладач кафедри державно-правових дисциплін та публічного управління
Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор філософії*

ОРГАНІЗАЦІЯ ЗАГАЛЬНОНАЦІОНАЛЬНИХ ВИБОРІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Воєнний стан, що введений в Україні, юридично унеможливує проведення загальнонаціональних виборів [1].

Однак організаційні виклики, які можуть постати у разі необхідності проведення виборів під час збройного конфлікту, потребують детального аналізу. Дані тези зосереджуються на питаннях організації виборів в умовах триваючої війни, зокрема таких як робота Державного реєстру виборців (ДРВ), організація виборчих комісій, безпека виборців та агітаційної кампанії.

Основні проблеми стосуються адаптації виборчої інфраструктури до умов війни, зокрема забезпечення безпечної участі внутрішньо переміщених осіб (ВПО), військових та громадян, які перебувають за кордоном. Також варто врахувати ризики, пов'язані з фінансовими впливами з боку держави-агресора та дезінформацією.

Організація виборів в умовах воєнного стану передбачає низку викликів, пов'язаних з доступом громадян до виборчих дільниць та забезпеченням актуальності ДРВ. В умовах постійного переміщення населення через бойові дії важливо розробити механізми оновлення ДРВ у режимі реального часу, що дозволить врахувати зміни в місцезнаходженні громадян і забезпечити їхнє право голосу [2].

Організація роботи виборчих комісій також є складним завданням. Багато членів виборчих комісій можуть бути переселенцями або перебувати у небезпечних регіонах. Використання цифрових технологій може допомогти скоротити фізичну присутність на виборчих дільницях та зменшити ризики для членів комісій.

Агітація під час війни потребує особливої уваги. Рівний доступ до медіа, прозорість кампаній та протидія зовнішнім впливам, зокрема з боку РФ, є надзвичайно важливими. Фінансування виборчих кампаній має бути під пильним контролем, щоб уникнути фінансового втручання з-за кордону.

Ситуація з бойовими діями вимагає розгляду кількох сценаріїв розвитку подій. Якщо бойові дії триватимуть на поточному рівні, вибори можуть бути небезпечними для громадян та членів комісій, особливо у прифронтових зонах.

Якщо лінія зіткнення буде заморожена, потрібно буде чітко розмежувати території для безпечної організації виборів. Визволення окупованих територій передбачатиме нові виклики, зокрема необхідність реінтеграції громадян у виборчий процес та захист від впливу колишніх окупантів.

Однією з найважливіших складових є забезпечення участі виборців в умовах воєнного стану. ВПО, Сили Оборони України та громадяни за кордоном потребують спеціальних механізмів для безпечного та прозорого голосування.

ВПО повинні мати можливість голосувати у спеціально створених виборчих пунктах, які розташовані у безпечних регіонах. Додатково, може бути запроваджено поштове або дистанційне голосування для тих, хто не має змоги фізично бути присутнім на виборчій дільниці. Дані заходи можуть захистити виборців від тиску та підкупу.

Сили Оборони України мають отримати можливість голосувати без відриву від виконання службових обов'язків. Для цього можуть бути створені спеціальні пункти голосування безпосередньо на військових об'єктах або ж застосовані цифрові платформи для дистанційного голосування. Важливо забезпечити, щоб під час голосування військові не перебували під тиском своїх командирів або колег, що могло б вплинути на їхній вибір. Окремі виборчі комісії та спостерігачі повинні бути залучені для гарантування прозорості і незалежності процесу [3].

Громадяни України за кордоном також повинні мати доступ до голосування. Такий функціонал можна реалізувати через дипломатичні установи, поштове або дистанційне голосування. У випадку громадян, які перебувають у країнах з авторитарними режимами або під впливом РФ, особливу увагу слід приділити захисту їх від зовнішніх впливів. Важливо забезпечити, щоб їхні голоси були захищені від тиску з боку урядів країн перебування, а також від можливих маніпуляцій та дезінформації.

Для усіх виборців важливо забезпечити безпеку та конфіденційність їхнього вибору. Механізми контролю повинні бути посилені для уникнення втручань, таких як контрольоване голосування або підкуп.

Ефективне управління інформаційними потоками є ключовим для проведення виборів під час війни. Надання виборцям і кандидатам рівного доступу до інформації та мінімізація ризиків дезінформації є важливими завданнями.

Важливим інструментом для мінімізації ризиків є впровадження цифрових технологій. Дані заходи дозволять не лише виборцям голосувати без фізичної присутності, але й організаторам виборчого процесу працювати без необхідності відвідування виборчих дільниць чи інших офіційних установ. Наприклад, подача документів та інші бюрократичні процедури можуть бути здійснені онлайн.

Процедури дня голосування також повинні зазнати змін. Усталена практика проведення виборів в один день стане технічно неможливою, особливо для ВПО, військових та громадян за кордоном. Продовження голосування на кілька днів або тижнів дозволить забезпечити безпечне та організоване проведення виборів, що відповідає сучасним демократичним практикам, але

вимагає посилення контролю за виборчим процесом, аби уникнути маніпуляцій або підкупу.

Міжнародний досвід показує, що навіть у кризових умовах можна забезпечити прозорість і доступність виборчого процесу.

Наприклад, вибори в Ізраїлі під час конфліктів продемонстрували, що належна підготовка та використання цифрових технологій можуть суттєво зменшити ризики. Інші приклади, такі як вибори у Німеччині, довели ефективність голосування поштою для громадян, які не можуть відвідати дільниці.

В умовах воєнного стану Україна має готуватися до проведення виборів із врахуванням трьох можливих сценаріїв: поточна інтенсивність бойових дій, замороження лінії зіткнення та визволення окупованих територій. Кожен зі сценаріїв вимагає індивідуального підходу до організації виборчого процесу.

Успішне проведення виборів потребує оновлення ДРВ, забезпечення безпеки учасників процесу та впровадження цифрових технологій для мінімізації ризиків. Зміна дня голосування на триваліший період дозволить усім громадянам скористатися своїм правом голосу, особливо у контексті ВПО, військових і громадян за кордоном.

Міжнародний досвід демонструє, що навіть у складних умовах, за умов належної підготовки та контролю, можна забезпечити прозорі та демократичні вибори.

Захист від зовнішніх впливів, особливо у випадку голосування за межами звичайних виборчих дільниць, і особливо для військовослужбовців та громадян, які голосують за кордоном, є критично важливим аспектом.

Захист виборчого процесу від зовнішніх впливів, особливо з боку держави-агресора, має бути посилений на всіх рівнях. Зокрема необхідно забезпечити фінансовий контроль, боротьбу з дезінформацією та гарантування безпеки інформаційних систем, що використовуються для електронного голосування. Лише за таких умов можливо забезпечити справедливість, прозорість та незалежність виборів, які відповідають міжнародним стандартам демократії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. IFES Україна-ОПОРА, Дорожня карта виборчої реформи в Україні 2023. URL : <https://www.opora.ua/vybory/dorozhnya-karta-viborchoyi-reformi-v-ukrayini-2023-v-umovahvoennogo-chasu-24959> (дата звернення 12.10.2024).

2. Гринюк Р.Ф., Гуцуляк О.І. Вибори в умовах воєнного стану: конституція, законодавство, реальність. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право.2023. № 80. С. 113-123. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.80.1.16> (дата звернення 12.10.2024).

3. Чумакова Г.В., Квашенко В.П. Правові інструменти публічного управління в умовах воєнного стану: реалії та виклики виборчого процесу. Наукові перспективи (серія "Державне управління") № 1 (43). С. 297- 315. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/np/article/view/8796/8843> (дата звернення 12.10.2024).